

Sokratiska samtal

Hämtad från:

PhD Ann S. Pihlgren
Research Director / Forskningsledare
Ignite Research Institute

Uppdaterad: 2017-08-22

Sokratiska samtal är en gemensam dialog där elever tillsammans reflekterar och filosoferar. Syftet är att låta eleverna tränga djupare in i olika frågeställningar.

Avsikten med samtalet är att på lekfullt sätt utveckla elevernas förmåga till samarbetande dialog, att uttrycka idéer och hypoteser och att tänka och analysera kritiskt – förmågor som forskningen visar att systematiskt användande av dialogerna resulterar i.

Sokratiska samtal

Ann S. Pihgren, Ignite Research Institute

Sokratiska samtal är en gemensam dialog där elever tillsammans reflekterar och filosoferar. Syftet är att låta eleverna tränga djupare in i olika frågeställningar. Samtalen syftar inte till att komma överens eller till något särskilt uttalat kunskapsinnehåll. Det är ett lekfullt sätt att tillsammans utforska olika företeelser och att komma till en djupare förståelse av olika områden, idéer eller värderingar. Avsikten med samtalet är att utveckla elevernas förmåga till samarbetande dialog, att uttrycka idéer och hypoteser och att tänka och analysera kritiskt – förmågor som forskningen visar att systematiskt användande av dialogerna resulterar i.

Dialogen förutsätter att deltagarna är beredda att lyssna på varandra och samverka för att komma till bättre och bättre lösningar, men den bygger samtidigt på ett gemensamt kritiskt granskande av idéer och uttalanden. Den undersökande och eftertänksamma dialogen handlar till stor del om att lära sig hantera olikheter. En bra dialog är ett samtal där elever och pedagog går ut med fler frågor än de hade innan samtalet började. Då kommer de att fortsätta att utforska och diskutera efter samtalet. Innan samtalet kan följande samtalsregler presenteras för att förklara de förhållningssätt som förväntas av deltagarna i dialogen:

- Vi ska gemensamt utforska genom eftertänksam dialog – ”grupptänka”.
- Lyssna noga.
- Det finns många möjliga svar.
- Var beredd att ompröva och kanske ändra din åsikt.

Pedagogens roll i samtalen

Pedagogen fungerar som en partner i en öppen och utforskande dialog och avstår från att kontrollera eller rätta innehållet i det som sägs, eller kommentera de idéer som kommer fram i samtalet. Istället koncentrerar sig pedagogen på att ställa frågor som fördjupar dialogen och elevernas tänkande och som ger fokus i elevernas gemensamma utforskande. Pedagoger ber också eleverna fördjupa och utveckla sina svar genom att fråga efter vad de grundar sina idéer eller utsagor på. Pedagoger uppmuntrar också deltagarna att lyssna och ställa frågor till varandra och att utforska olika och motstridiga idéer. Pedagoger och eleverna ställer tillsammans *analysfrågor* och läraren stödjer elevernas utforskande genom följdfrågor:

Bild 2. Analysfrågor

Genomföra ett sokratiskt samtal

I de sokratiska samtalen används ett underlag – en text, bild, film eller föremål, som väcker nyfikenhet och ger upphov till utforskande frågor. Underlaget bör innehålla problem, dilemman, motsägelser och tvetydigheter, som kan ge upphov till flera tolkningar utan att erbjuda ett självklart svar. Eleverna ges möjlighet att studera underlaget i förväg och bör vara förtrogna med det. Därefter samlas gruppen till samtal:

1. Samtalet inleds med att pedagogen ställer en fråga som alla deltagare efter en tyst tankepaus ombeds besvara. Frågan uppmanar eleverna att ta ställning till underlaget.
2. Därefter analyserar eleverna underlaget med hjälp av analysfrågor. Pedagogen har förberett vissa frågor innan men det är inte säkert att alla ställs. Diskussionen kanske ger upphov till andra frågor. Eleverna kan också ställa frågor till varandra.
3. I slutet uppmanar pedagogen deltagarna att återkoppla till egna vardagserfarenheter, genom att ställa en eller flera värderande frågor, där hen ber deltagarna att koppla dialogens innehåll till sina egna erfarenheter. Efter samtalet utvärderas dialogen genom

För att alla ska kunna och våga komma till tals fordras ett öppet och tillåtande samtalsklimat.

Läs mer och hitta samtalsplaneringar:

Skolverkets lärportal <https://larportalen.skolverket.se>. Grundskolan. Samtal om text, Eftertänksam dialog.

Pihlgren, A. S. (2010). Sokratiska samtal i undervisningen. Lund: studentlitteratur.